

6. Паризька угода до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_161. – Назва з екрана.

7. Печчеи А. Человеческие качества [Електронний ресурс] / А. Печчеи – Режим доступу: <https://igrunov.ru/cat/vchk-cat-bibl/articles/peccei>. – Назва з екрана.

8. План заходів з реалізації Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Plan_zahodiv_20.04.17.docx. – Назва з екрана.

9. Публічний реєстр РКЗК ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unfccc.int/focus/indc_portal/items/8766.php. – Назва з екрана.

10. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_044. – Назва з екрана.

11. Рішення СР/21 від 29 січня 2016 р. (Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13 December 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/10a01.pdf>. – Назва з екрана.

12. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до

2030 року» № 932-р, редакція від 07.12.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249573705>. – Назва з екрана.

13. Стан реалізації проектів спільного впровадження в Україні станом на 15 грудня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.seia.gov.ua/seia/control/main/uk/publish/article/63672>. – Назва з екрана.

14. Узагальнююча Доповідь про зміну клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/syr/SYR_AR5_FINAL_full.pdf. – Назва з екрана.

15. CO₂ emissions from fuel combustion 2016 HIGHLIGHTS INTERNATIONAL ENERGY AGENCY [Електронний ресурс]. – 2016. – 166 р. – Режим доступу: https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/CO2_EmissionsfromFuelCombustion_Highlights_2016. – Назва з екрана.

16. The world Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-PPP-based-table>

17. www.co2earth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.co2earth

18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=248571404

А.А. Матюхина, Н.Ю. Павлюк

ИЗМЕНЕНИЕ КЛИМАТА КАК ГЛОБАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОСТИ: ВЫЗОВЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ (ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ)

В статье исследуются причины антропогенного характера, которые привели к глобальной проблеме изменения климата. Подчеркивается, что глобализация экономической, научной, политической сфер современного мира создала условия для принятия глобальных мер по решению проблемы изменения климата и рассматриваются действия мирового сообщества, направленные на решение этой проблемы.

Ключевые слова: глобальная проблема, изменение климата, ископаемое топливо, парниковые газы, техногенное общество.

A. Matyukhina, N. Pavluk

CLIMATE CHANGE AS A GLOBAL PROBLEM OF MODERNITY: CHALLENGES AND WAYS OF SOLVING (PHILOSOPHICAL ASPECT)

Reasons of anthropogenic character, that resulted in the global problem of change of climate, are investigated in the article. It is underlined that globalization economic, scientific, political spheres of the modern world created terms for the acceptance of global measures in decision of problem of change of climate and the actions of world community, sent to the decision of this problem, are examined.

Key words: a global problem, a climate change, fossil fuel, greenhouse gases, technogenic society.

УДК 316.42

О.В. Русул

ПОЛІТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ І ДЕРЖАВИ-НАЦІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Анотація. У статті визначаються перспективи розвитку мультикультуралізму в умовах соціокультурних трансформацій держав-націй. Акцентовується увага на моделі мультикультуралізму як «єдності в розмаїтті», універсальності даної мультикультурної політики в міжнародному контексті.

Ключові слова: політика мультикультуралізму, культурне розмаїття, держави-нації.

Вступ

В умовах глобалізації постає питання соціокультурних трансформацій держав-націй. Однією з головних є проблема взаємо-інтеграції етнокультурних спільнот. Так постають пошуки прийнятних рішень у питаннях інтеграції, асиміляції мігрантів у межах окремих соціумів. У результаті мультикультуралізм є особливою політикою, що здатна забезпечити належний міжкультурний діалог в умовах культурного розмаїття. Однак міжнародна практика свідчить, що мультикультуралізм не завжди відмічений позитивом. Особливо це стосується титульних націй, коли етнокультурна ідентичність форму-

валася віками. Також виникає питання щодо моделі розвитку мультикультуралізму в соціокультурному середовищі держав-націй, та розгляд мультикультурної практики з позицій універсальності. Без відповіді на дане питання стає неможливим визначення шляхів розвитку політики мультикультуралізму на прикладі титульних націй, тобто, чи може бути реалізована певна універсальна практика, чи говоримо про варіації політики мультикультуралізму в кожному окремому випадку. Останнє має вагу, оскільки кожна держава-нація різниться особливостями культурних традицій та менталітетом. Сьогодні вимагає відповіді, яка може бути специфіка розвит-

ку політики мультикультуралізму, щоб враховувалися етнокультурні національні інтереси титульних націй як носіїв самобутніх культурних традицій.

Аналіз досліджень і публікацій

У статті використані дослідницькі розвідки авторів: М. Козловця, Д. Мартена, В. Баранівського, М. Ключнікова, Отари Аршба, В. Заблоцького. Учені різнобічно висвітлюють питання пов'язані із трансформацією етнокультурної ідентичності в умовах культурної глобалізації та міграційних процесів.

Постановка завдання

У світлі вищезначених питань формується мета публікації, яка полягає у висвітленні такої мультикультурної практики, як «єдність у розмаїтті» з точки зору її універсальності. Виходячи з мети роботи сформовані наступні завдання: розгляд мультикультурної практики «єдність в розмаїтті» на предмет її універсальності; висвітлення політики мультикультуралізму на засадах практики окремо взятих держав; визначення особливостей мультикультурної політики в соціокультурному середовищі держав-націй.

Основна частина

В епоху соціокультурних трансформацій, що мають відношення до процесів глобалізації, гостро постає питання збереження національної ідентичності. При цьому зіштовхуємось із ситуацією, коли, з одного боку, є загроза втрати національної ідентичності, розщеплення в середовищі культурного розмаїття. З іншого боку, постають дилеми культурної глобалізації, що інколи пов'язуються з універсалізацією культурного простору та культурним плюралізмом, який, як варіант, передбачає розмаїття культур. Однак виникає питання: у який спосіб у соціальному середовищі реалізувати подібне культурне розмаїття? Як зазначає М. Козловець: «Чим міцнішими стають міжкультурні контакти, тим різноманітніше переживає людина за свою ідентичність [1, с. 156]. Така реакція більше притаманна державам, які історично впродовж віків сформували власну самобутню етнокультурну спадщину. Виключенням із правил є держави, що уособлюють Новий світ, де мультикультурний уклад сформувався через історичний розвиток. Як відмічає Д. Мартен: «Різноманітні процеси соціалізації, що розвивалися в США та Канаді, проливають світло на механізм домінування над міноритарними культурними групами, розкривають його структуру та ставлять за мету ліквідацію наявних наслідків минулої расової та статевої дискримінації» [2, с. 179]. Сформовані мігрантами нові землі загалом отримали в своєму розвитку полікультурність, до якої призвичаїлися, здебільшого, безперешкодно існувати.

Втім, моделі мультикультурної практики, що сформувались, наприклад, у США, Канаді чи Австралії, не означають мультикультуралізм, що є взірцем для інших країн, які задіяні в процесах глобалізації. Оскільки глобалізація та, зокрема, культурна її складова є об'єктивним процесом, то проблема розвитку міжкультурних діалогів не оминає держав, і тут на перший план виходять питання реалізації культурної політики, а саме якою вона може бути в таких умовах. До того ж, враховуючи принцип гума-

нізму, виникає запитання, у який спосіб розвивати мультикультурну політику. Як говорить дослідник В. Баранівський: «Без високої культури та духовності суспільства, особистості, що поєднують у собі, перш за все, такі якості як гуманність, толерантність, розуміння найвищої цінності людини та людського життя, повага до людей інших держав, націй та рас в поєднанні з самоповагою до себе, до своєї національної приналежності, – буде неможливим успіх в глобалізації» [3, с. 171]. При цьому питання розвитку моделей політики мультикультуралізму постає одним із головних при формуванні сучасних міжкультурних діалогів. Мультикультуралізм як політика в нинішню епоху духовних культурних зрушень має бути інструментом пошуків мирного співіснування представників різних етнокультурних традицій в одній державі, оскільки, як відомо, нинішній світ відзначається посиленням міграційних процесів, що впливає також і на культурне розмаїття окремо взятих держав. У цьому відношенні М. Козловець зазначає: «Мультикультуралізм, що формується під впливом глобальних інформаційно-комунікаційних потоків, міграційних процесів, зростання чисельності населення планети, модернізації економіки, посилення ролі транснаціональних компаній, є не стільки однією з можливих альтернатив, скільки реальністю» [1, с. 154]. Однією з найбільш прийнятних форм розвитку мультикультуралізму в окремії державі міг би бути принцип «єдність у розмаїтті». Нерідко на заваді такій формі побудови мультикультурних спільнот може стати стереотип, який пов'язує із явищем вестернізації. Дані уявлення ще можуть уособлюватися як цілком конкретні рушії по універсалізації культурного середовища певної частини світу, що глобалізується. Як відзначає М. Козловець: «Виділяють два крайні погляди на наслідки глобалізації: всесвітня вестернізація (читай: американізація), уніфікація побуту і культур, з одного боку, і тенденції до розмежування й конфронтації, з іншого» [1, с. 161]. У такий спосіб дійсно утворюються певні протистояння неможливо проти засилля масової культури Заходу та, зокрема, США. Проте в цій ситуації на перший план має виходити чітко визначена позиція держав із напрацьованою стратегією міжкультурних діалогів в площині власного соціокультурного середовища. За наявності такої стратегії держава-нація має відповідну політику, що забезпечує контрольований процес регуляції ситуацій з культурним розмаїттям. Така соціокультурна стратегія може бути різною, і залежить від національних інтересів держав. У цьому контексті під впливом культурної глобалізації держава-нація має обирати етнокультурну політику, яка відповідає і національним інтересам. Такий підхід дозволяє уникати конфронтацій подібних вищезначеним (вестернізація), коли нав'язуються певні культурні традиції. З цього приводу М. Козловець зазначає: «Надзвичайно важливо, щоб сучасна політика змогла напрацювати абсолютно новий тип національної ідентичності – ідентичність, що орієнтується не на одну конкретну культуру, а на міжкультурні взаємодії» [1, с. 162].

Не можна оминати увагою і питання, коли держава, намагаючись уникнути асиміляції етнокульту-

рної ідентичності, намагається закритись від глобалізації. Тоді є ризик опинитися обабіч цих процесів і не виключено, що зіштовхнутися з економічними негараздами. До того ж, як відомо, до глобалізації не можуть долучитися усі охочі, так як даний процес вибирає в себе тільки необхідні економічні сегменти для розвитку. З-поміж інших питань, що постають в умовах реалізації мультикультурної політики, є питання процесів глобалізації, де країни на паритетних засадах, з урахуванням національних інтересів прагнуть здійснювати власну інтеграційну політику. У цьому випадку говоримо про альтернативні шляхи глобалізації, які передбачають пошуки варіантів розвитку глобалізації як процесу взагалі. Так М. Козловець відзначає: «Суть альтерглобалізму полягає не в запереченні глобалізації як такої, а в прогресивному перетворенні сучасних форм цього процесу. Він ратує за справедливу глобалізацію («глобалізацію справедливості») замість неоліберальної глобалізації, яку нерідко називають «глобалізацією бідності і голоду». Альтернативний рух ставить за мету перехід до такої форми глобалізації суспільних процесів, які враховували б інтереси більшості соціальних груп і суспільних прошарків, у тому числі в країнах третього світу, а як максимум – всього людства, тобто до глобалізації, заснованої на справедливих, гуманних засадах» [1, с. 170]. Усвідомлення загроз з боку глобалізації, застереження щодо її економічних та культурних викликів і, як наслідок, побоювання з боку урядів держав бути осторонь даного процесу формує недовіру і до мультикультуралізму. Однак головним тут виступає те, що проблеми із полікультурністю вже є, як це маємо на прикладі Західної Європи, а дієвих рішень по інтеграції мігрантів з різною культурною ідентичністю в межах конкретної держави немає. Це загрозове становище, що може призводити до протистоянь в соціокультурному середовищі таких суспільств. Далі постає потреба контрольованої мультикультурної політики, що дасть можливість впливати на процес інтеграції носіїв різних культур з урахуванням національних інтересів держав. При цьому як зазначає М. Козловець: «Мультикультуралізм припускає не механічне поєднання різних культур, або їх відособлене співіснування на певній території, а поступове формування єдиного культурного простору з домінуванням у його сегментах певної етнокультурної традиції (або комплексу етнокультурних традицій)» [1, с. 167]. Це означає, що мультикультуралізм має реалізовуватись одночасно як контрольоване і регульоване явище. Саме таку політику мультикультуралізму проводять у таких європейських країнах, як Нідерланди та Швеція. Як відомо, Скандинавські країни та, зокрема, Швеція, мають досвід формування толерантної політики у відношенні мігрантів. У даному випадку маємо справу із мультикультуралізмом, що передбачає не стільки асиміляцію, а інтеграцію в шведське суспільство мігрантів. Тобто мова йде про модель мультикультуралізму – «єдність у розмаїтті». У Швеції мігранти наділяються рівними правами і свободами аналогічно тим, які є у корінного населення. Така політика створює умови для збереження мігрантами власної етнокультурної ідентичності. Як говорить у

випадку Швеції М. Ключнікова, «спираючись на принцип всезагального добробуту, вона проголошує головною ціллю інтеграції забезпечення рівності в рівні життя мігрантів і корінних мешканців» [4, с. 58]. Дійсно, модель шведської політики мультикультуралізму видається найбільш гуманною і регульованою. Втім, не можна стверджувати, що навіть за такого прикладу вдається налагоджувати безконфліктне взаємодіяння інтернаціональної спільноти, що складалась не одне десятиліття в даній країні. Так, допомога по безробіттю, яка реалізується в Швеції, спричинила низку проблемних ситуацій, у тому числі збільшення податкового тягара на працездатне населення країни. У цьому відношенні М. Ключнікова слушно зазначає: «Потужна соціальна опіка шведської держави потребує все більшого зростання податкових зборів, від чого росте невдоволення поміж працюючого населення, змушеного утримувати непрацююче (більшу частину котрого складають мігранти)» [4, с. 60]. До того ж мігранти отримують суттєву фінансову допомогу із безробіття і, як наслідок, не завжди бажають бути працелаштованими. Це теж формує проблему, що пов'язується із криміналізацією шведського соціуму. Як засвідчує М. Ключнікова: «В грудні 2011 року Шведська національна рада по запобіганню злочинності (Brottsförebyggande rådet) надала доповідь, у відповідності з якою злочинність поміж мігрантів фіксувалася в чотири рази частіше, чим поміж корінного населення країни, в основному за рахунок більш низького соціально-економічного статусу цієї групи населення» [4, с. 62].

У такий спосіб у шведському суспільстві є як прихильники, так і супротивники реалізації політики мультикультуралізму. Тут маємо ситуацію, коли розбудова безконфліктного мультикультурного суспільства в нинішню епоху міграційних процесів є під питанням. Посилення конфронтації у суспільстві ставить питання про те, що необхідно контролювати міграційні процеси за допомогою законотворчої діяльності. Також одним із головних важелів розвитку дієвої мультикультурної політики в Швеції є лояльність корінного населення до мігрантів, відсутність у міжкультурній взаємодії частих конфліктів на фоні етнокультурних відмінностей. Така риса шведів традиційна і притаманна їх вкоріненому національному менталітету.

У свою чергу, приклад Нідерландів є показовим у тому, що це країна, де значний час тривала побудова мультикультурного соціуму. Як зазначає дослідник Отари Аршба, протягом певного часу в Європі саме Нідерланди розглядалися як держава зразкового типу, в світлі ефективності політики мультикультуралізму по відношенню до мігрантів [5]. Однак навіть у такому випадку стає очевидно, що як і у варіанті зі Швецією, необхідно повсякчас контролювати політику міжкультурної толерантності. Це спонукає нідерландський уряд налагоджувати весь час діалоги між представниками різних етнокультурних спільнот. Уряд країни, здійснюючи регуляційну функцію у відношенні політики мультикультуралізму, проводить лінію щодо відповідальності кожного з громадян за свої дії, вчинки в середовищі міжкультурних діалогів.

Безумовно, подібні регулюючі кроки з боку урядів держав, які є мультикультурними, видають їхню втому, що посилилася особливо в останні роки. З одного боку, мультикультуралізм як політика сьогодні переживає кризу в Європі, а з іншого боку, через об'єктивні процеси культурної глобалізації та таке явище як міграція населення, важко знайти мультикультурному тренду заміну. У такому разі маємо ситуацію із подальшою необхідністю спрямовувати зусилля на подолання труднощів, які виникають на шляху реалізації даної форми міжкультурних діалогів в середині окремо взятих держав-націй, як це відслідковуємо на прикладі Нідерландів та Швеції. Згідно з цим, дослідник Отари Аршба відзначає, що нідерландський варіант міграційної політики відзначений значною політизацією питань міграції і інтеграції, а також прагненням відмежуватися від «небажаних» мігрантів і посиленням внутрішнього міграційного контролю [5]. У цілому й надалі актуалізується важливість питань регуляції та контролю політики мультикультуралізму загалом. Єдиної моделі впровадження мультикультуралізму для кожної окремої держави, що перебуває в умовах культурного розмаїття, бути не може. Це засвідчує, що держави-нації, враховуючи національні інтереси, мають обирати власну модель мультикультурної політики. Однак усе ж ліберальна політика в державах, що мають справу з культурним розмаїттям, має враховувати непросте питання, пов'язане з ефективністю регуляції міжкультурних діалогів, оскільки, як відзначає В. Заблоцький, «майбутнє може бути тільки за такими підходами і перспективами, які сприяють соціальній різноманітності, етнокультурному і релігійному плюралізмові. Свобода у різноманітності, плідній невизначеності, у просторі вибору, який збільшується і надає нових можливостей. Мультикультуралізм, толерантність і взаємність – ось реальна запорука цивілізованої політики, яку закликає провадити гуманістичний лібералізм» [6, с. 265].

Висновки

Отже, розгляд політики мультикультуралізму як єдності у розмаїтті в контексті розгляду її як універсальної унеможливорюється зокрема коли мова йде про титульні нації. На заваді до такого підходу політики мультикультуралізму є культурно-історичні відмінності між державами, що залучені до процесів культурної глобалізації. Сюди накладається і ментальна відмінність, що різнить між собою держави-

нації. Останнє впливає досить суттєво на ставлення корінного населення країн-господарів до носіїв інших етнокультурних ідентичностей. Так, є держави, де місцеве населення помірковано ставиться до мігрантів. Проте останнім часом відмічаємо посилення контролю за політикою щодо прав мігрантів в країнах, які раніше відзначалися найбільш ліберальним до таких питань ставленням (Англія, Нідерланди, Франція та Скандинавські країни). Причинами цього є збільшення кількості мігрантів, зокрема біженців, що відповідно створює додатковий тягар на економічні можливості держав. Загалом кроки по інтеграції мігрантів в соціокультурне середовище держав-націй суттєво різняться, і така ситуація збережеться й надалі, оскільки економіки країн різні. Це, як наслідок, буде впливати на політику в площині культурної інтеграції, визначаючи її характер, що переважно буде скрізь суттєво різнитися. Отже, розвиток політики мультикультуралізму як єдності в розмаїтті в універсальному вимірі видається сумнівним.

У подальшому дослідницькі розвідки даної проблематики будуть спрямовані на спостереження за процесами трансформації етнокультурного середовища держав-націй з тим, щоб відстежувати тенденції, котрі будуть мати місце в тих умовах, де перетинаються культурне розмаїття та національні інтереси держав.

Список літератури

1. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. / А.М. Козловець. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
2. Мартен Д. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації / Домінік Мартен, Жан-Люк Мецжер, Філіп П'єр; [пер. з фр. Є. Марічева]. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2005. – 302 с. – Бібліогр.: С. 276-302.
3. Баранівський В.Ф. Освіта та культура особистості в контексті сучасних реалій глобалізації / В.Ф. Баранівський // Людина і культура в умовах глобалізації // Збірник наукових статей. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2003. – 400 с.
4. Ключникова М.В. Швеция: влияние политики мультикультурализма на государство всеобщего благосостояния [Электронный ресурс] / М.В. Ключникова // – Режим доступа: DOI: <http://dx.doi.org/10.15211/sovereurope220145468>. – Название с экрана.
5. Отари Аршба. Иммиграция и мультикультурализм в Нидерландах [Электронный ресурс] // Государственная служба, 2014, №4 (90). – Режим доступа: <http://rajournal.ganepa.ru/articles/r46/1844/>. – Название с экрана.
6. Заблоцький В.П. Лібералізм: ідея, ідеал, ідеологія / В.П. Заблоцький. – Донецьк: Янтра, 2001. – 368 с.

О.В. Русул

ПОЛИТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА И ГОСУДАРСТВА-НАЦИИ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Рассматривается вопрос о перспективах развития мультикультурализма в современном мире. Акцентируется внимания на примере развития политики мультикультурализма как «единства в многообразии», определяются возможности развития данного типа мультикультурализма как универсальной практики в международном контексте.

Ключевые слова: политика мультикультурализма, культурное разнообразие, государства-нации.

O. Rusul

POLICY OF MULTICULTURALISM AND NATION-STATES IN THE EPOCH OF GLOBALIZATION

The issue of the prospects for the development of multiculturalism in the modern world is considered. Attention is focused on the example of the development of the policy of multiculturalism as «unity in diversity». The possibilities of developing this type of multiculturalism as a universal practice in the modern world are determined.

Keywords: multiculturalism policy, cultural diversity, nation-states.